

Zavod za telekomunikacije

Agilne metode razvoja programa

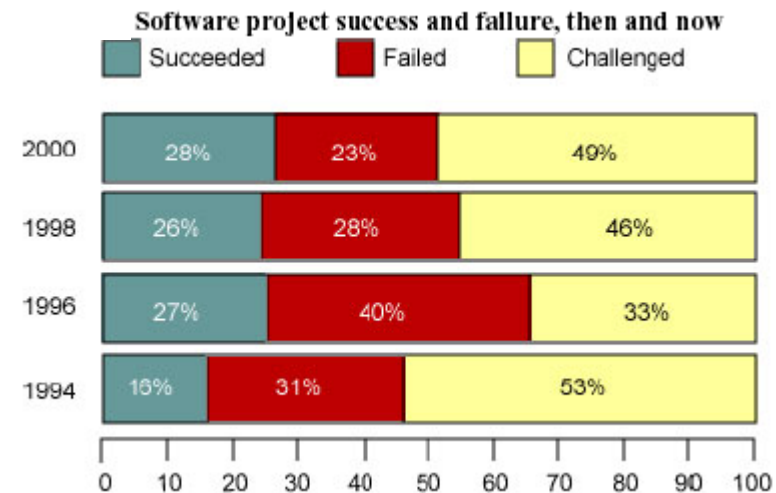
doc. dr. sc. Mario Kušek

Rizik – osnovni problemi razvoja softvera

Zavod za telekomunikacije

- ◆ Probijanje rokova
- ◆ Odustajanje od projekta
 - nakon probijanja rokova
- ◆ Sustav postaje “gorak”
 - nabacana arhitektura
- ◆ Puno grešaka
 - nekorisnost sustava
- ◆ Sustav ne rješava probleme poslovne logike
- ◆ Promjene poslovne logike
- ◆ Kriva svojstva programa
 - zabavno, ali nekorisno
- ◆ Smjena programera

Izvor: Standish Group

članak “Keeping CHAOS quiet”

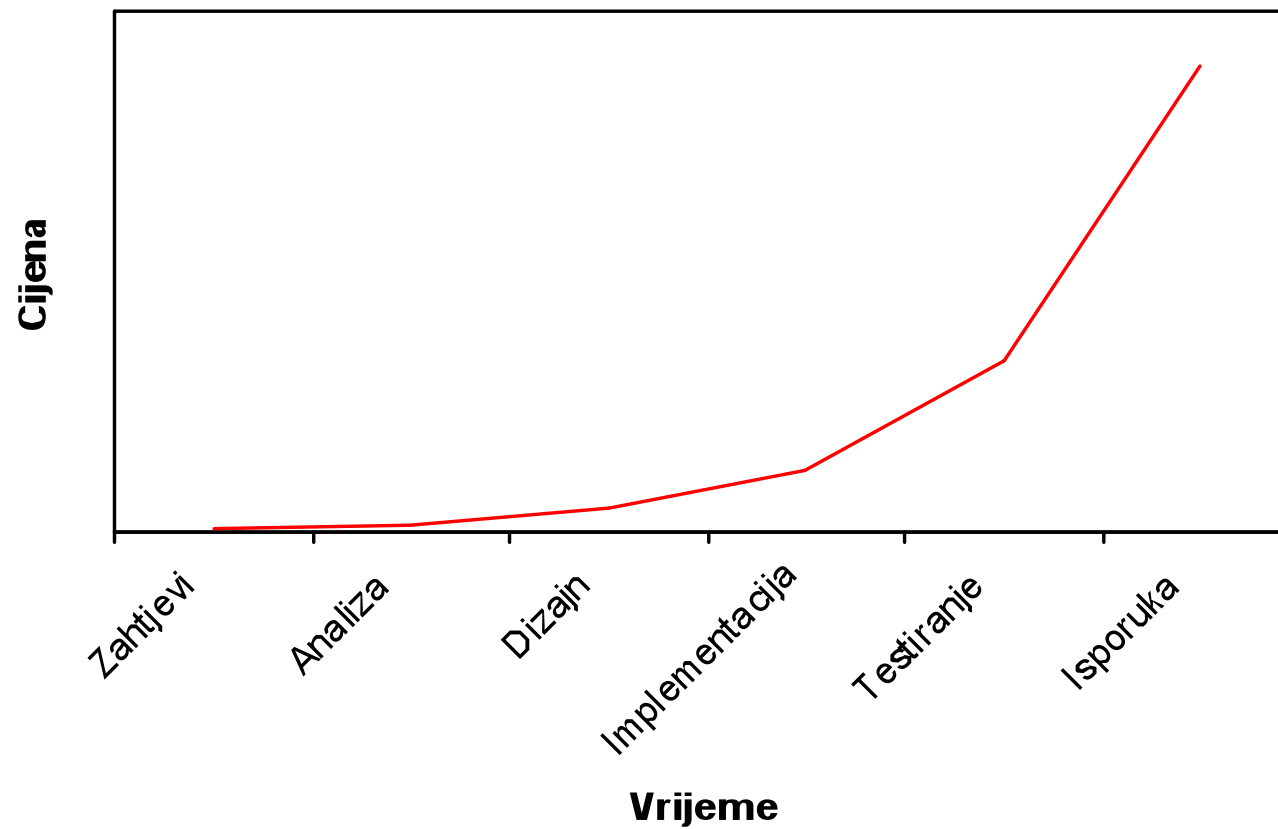
http://www.standishgroup.com/chaos_chronicles/introduction.pdf

Cijena promjene softvera

Zavod za telekomunikacije

Cijena promjene softvera

Agilne metodologije – vrijednosti

Zavod za telekomunikacije

- ◆ Novi sustav vrijednosti:
 - Osobe i interakcije umjesto procesa i alata
 - Softver koji radi umjesto opširne dokumentacije
 - Zajednički rad s kupcem umjesto pregovaranja preko ugovora
 - Reagiranje na promjene umjesto striktnog pridržavanja plana
- ◆ *Manifesto for Agile Software Development* - <http://agilemanifesto.org>
- ◆ *Agile Alliance*
 - Neprofitna organizacija koja traži i promovira znanje i rasprave o svim agilnim metodama
 - <http://agilealliance.org>

Principi (1)

Zavod za telekomunikacije

- ◆ najviši prioritet je zadovoljiti kupca kroz rane i kontinuirane isporuke programskog proizvoda koji ima vrijednost kupcu
- ◆ promjena zahtjeva je uobičajena pa i u kasnim fazama projekta. Agilni procesi podržavaju promjene tako da kupac to može iskoristiti kao prednost nad konkurentima
- ◆ programski proizvod koji radi isporučuje se svakih nekoliko tjedana ili mjeseci (preporuča se kraći period)
- ◆ naručitelji koji će koristiti proizvod i razvijatelji moraju svakodnevno zajedno raditi kroz čitav projekt
- ◆ projekti se grade oko motiviranih osoba kojima se osigurava okolina, podržava ih se i vjeruje da će napraviti posao kako treba

Principi (2)

Zavod za telekomunikacije

- ◆ najučinkovitiji način razmjene informacija u razvojnom timu je komunikacija licem u lice
- ◆ programski proizvod koji radi je osnovna mjera praćenja napredovanja
- ◆ agilni procesi promoviraju održivi razvoj (kao maraton)
- ◆ stalna pažnja usmjerena na tehničku izvrsnost i dobar dizajn povećavaju agilnost
- ◆ jednostavnost – “umjetnost” povećanja posla koji ne treba napraviti je ključno (tehnički gledano)
- ◆ najbolje arhitekture, zahtjevi i dizajn pojave se iz samoorganizirajućih timova
- ◆ tim periodički ispituje dobre i loše postupke te ih prokušava popraviti u sljedećem periodu

- ◆ Ekstremno programiranje – XP (*Extreme Programming*)
 - <http://www.xprogramming.com>
 - <http://www.extremeprogramming.org>
- ◆ Crystal family of methodologies
 - <http://members.aol.com/acockburn>
- ◆ Open Source
 - The Cathedral and the Bazaar – <http://www.catb.org/~esr/writings/cathedral-bazaar/cathedral-bazaar>
- ◆ Adaptive Software Development
 - <http://www.adaptivesd.com>
- ◆ Scrum
 - <http://jeffsutherland.com/scrum/index.html>
- ◆ Feature Driven Development
 - <http://www.featuredrivendevelopment.com>
- ◆ DSDM (Dynamic System Development Method)
 - <http://www.dsdm.org>

Zavod za telekomunikacije

Ekstremno programiranje (extreme programming – XP)

Što je XP?

Zavod za telekomunikacije

- ◆ XP je metodologija za razvoj softvera gdje su timovi male ili srednje veličine, a zadaci nejasni ili se često mijenjaju.
- ◆ Ekstremnost – razumni principi i tehnike se dovode do ekstremne razine
- ◆ Novosti:
 - Korištenje razumnih principa i tehnika u jednoj metodologiji
 - Osiguravanje da se svi principi i tehnike podržavaju u najvećem mogućem obliku
 - Detaljno provođenje istih

Što nije XP?

Zavod za telekomunikacije

- ◆ XP nije gotovi recept za izradu softvera
- ◆ Sve se mijenja – zahtjevi, dizajn, poslovna logika, tehnologija, ljudi u timu, ...
- ◆ Problem koji se rješava je nesposobnost prilagođavanja promjeni

- ◆ “VOŽNJA AUTOMOBILA”

- ◆ Kako se prilagoditi promjeni?

Praktične tehnike (1)

Zavod za telekomunikacije

- Metafora – zajednička terminologija
- Planiranje verzija
- Mala i česta izdanja
- Jednostavan dizajn
- Testiranje (*test first development* ili *test driven development*)
- Refaktoriranje
- Programiranje u paru
- Zajedničko vlasništvo nad kodom
- Stalna integracija
- 40 satni radni tjedan
- Naručitelj u timu
- Standardi pisanja koda

Praktične tehnike (2) – metafora

Zavod za telekomunikacije

- ◆ metafora predstavlja pojednostavljenu sliku sustava
- ◆ jednostavan opis sustava koji je svima jasan
- ◆ ideja je da programeri preko metafore dobiju sliku gdje se njihov rad uklapa u sustav

- ◆ definira se zajednički jezik (termini)

Praktične tehnike (3) – planiranje verzija

Zavod za telekomunikacije

- ◆ obavlja se jednom za svaku verziju
- ◆ predstavlja postupak koji naručiteljeve priče pretvara u plan izvođenja istih
- ◆ stvara se grubi plan izdanja verzije koji se kasnije doraduje (za vrijeme implementacije) – važnije stvari se rade prve
- ◆ ključno je da se naručitelj i programer pridržavaju svojih obaveza:
 - Programer:
 - Procjena vremena za pojedinu priču
 - Tehnološki trošak za korištenje pojedine tehnologije (učenje, ...)
 - Tehnološki rizik svake priče (nešto treba biti napravljeno prije,...)
 - Određuje raspored implementacije pojedine priče unutar jedne iteracije
 - Naručitelj:
 - Pisanje priče (zahtjev)
 - Određivanje datuma izdanja verzije
 - Važnost pojedine priče (za naručitelja)
 - Određivanje prioriteta (rasporeda) implementacije pojedine priče unutar izdanja verzije

Praktične tehnike (4) – mala i česta izdanja

Zavod za telekomunikacije

- ◆ česta izdanja omogućuju da korisnici softvera mogu što prije vidjeti kako softver radi
- ◆ korisnici mogu dati svoje komentare i želje koje se koriste za planiranje sljedećih verzija
- ◆ vrijednost softvera se daje naručitelju što je prije moguće
- ◆ naručitelj može prekinuti razvoj softvera
 - kada je zadovoljan s funkcionalnošću koja mu je dana
 - kada nije zadovoljan napretkom
- ◆ u slučaju prekida suradnje naručitelj ima najvažnije funkcije ugrađene

Praktične tehnike (5) – jednostavan dizajn

Zavod za telekomunikacije

- ◆ dva osnovna principa:
 - nemojte raditi ono što nije zadatak (YAGNI – *You aren't gonna need it*)
 - napravite najjednostavniju stvar koja će raditi
- ◆ ne preporuča se prvo sve dizajnirati pa onda implementirati
- ◆ nikada se ne može znati što će još trebati ugraditi u sustav
- ◆ najjednostavnija stvar koja će raditi ponekad može biti i vrlo komplicirana
- ◆ alati i UML se koriste samo kada pomažu da se nešto napravi – **NE TROŠITI VRIJEME NA UREĐIVANJE DIJAGRAMA**

Praktične tehnike (6) – testiranje

Zavod za telekomunikacije

- ◆ svaki put kada programer promijeni kod potrebno je znati je li se nešto pokvarilo
- ◆ pišući prvo testove, a onda kod ima za posljedicu:
 - najcjelovitiji skup testova koji je moguć
 - povećavaju sigurnost programera u kod
 - najjednostavniji kod koji će raditi
 - omogućava jednostavnije refaktoriranje
 - vidljiva vizija namjere koda
 - jednostavnije razumijevanje i refaktoriranje
- ◆ testovi su podijeljeni na dva dijela:
 - programerske (*unit*)
 - provjeravaju ispravnost rada sustava
 - uvijek moraju raditi
 - daju sigurnost programerima
 - objašnjavaju kako se kod koristi
 - moraju biti automatizirani i brzo se izvoditi
 - naručiteljske (*acceptance*)
 - provjeravaju radi li sustav ono što je naručitelj htio

Praktične tehnike (7) – refaktoriranje

Zavod za telekomunikacije

- ◆ tehnika poboljšavanja koda bez promjene funkcionalnosti
- ◆ nikako se ne smije istovremeno refaktorirati i pisati kod za novu funkciju
- ◆ refaktoriranje se izvodi
 - prije implementiranja neke funkcije
 - promijeniti kod tako da implementacija nove funkcije bude jednostavnija
 - nakon implementiranja neke funkcije
 - pokušava se pojednostavniti kod koji je napisan
- ◆ refaktoriranje je vrlo teško izvesti ako nema testova koji provjeravaju ispravnost koda
- ◆ postoje besplatni alati koji olakšavaju refaktoriranje

Praktične tehnike (8) – programiranje u paru

Zavod za telekomunikacije

- ◆ dva programera istovremeno koriste jedno računalo
- ◆ prije pisanja koda raspravljaju kako nešto napraviti
- ◆ dvije uloge koje se često mijenjaju:
 - “driver” – piše po tipkovnici
 - navigator – provjerava napisano i razmišlja o mogućim problemima
- ◆ produktivnost para je veća nego produktivnost svakog pojedinačno jer programiranje nije samo tipkanje koda
- ◆ prednosti:
 - sve dizajnerske odluke uključuju dva programera
 - barem dva programera su upoznata sa svakim dijelom sustava
 - manja je vjerojatnost da oba programera izostave pisanje testova
 - zamjena parova širi znanje u timu
 - kod je uvijek pregledan od strane barem jednog programera – povećava kvalitetu

Praktične tehnike (9) – zajedničko vlasništvo

Zavod za telekomunikacije

- ◆ svaki programer ima pravo promijeniti bilo koji dio koda
- ◆ zajedničko vlasništvo nad kodom znači da su svi odgovorni za taj kod
- ◆ “*You break it, you fix it.*”
- ◆ zahtjeva ekstremnu disciplinu – pogotovo kada nemate vremena
- ◆ testovi pomažu programeru da promijeni kod koji mu nije poznat, a da je siguran da nešto nije pokvario
- ◆ testovi pokazuju kako se taj dio koda koristi
- ◆ izbjegava se čekanje na nekoga da promijeni dio koda za koji je zadužen
- ◆ poboljšava se kvaliteta koda
 - zna se da će kad tad netko pogledati taj kod i vidjeti kako je napisan
- ◆ potrebno je definirati formatiranje koda – pomažu alati

Praktične tehnike (10) – stalna integracija

Zavod za telekomunikacije

- ◆ stalna integracija ne znači da se treba integrirati svaku sekundu već da se često integrira
- ◆ integracija promjena se treba vršiti nekoliko puta dnevno
- ◆ automatizirano mora biti kreiranje svakog dijela sustava
- ◆ integrirati se ne smije dok svi programerski testovi ne prorade
- ◆ integrirani kod se stavlja na poslužitelj koji služi kontroli verzija (CVS, SourceControl, ClearCase, Subversion)
- ◆ automatsko dnevno/po potrebi prevođenje i povezivanje koda iz repozitorija te slanje/objavljivanje izvješća

Praktične tehnike (11) – 40 satni radni tjedan

Zavod za telekomunikacije

- ◆ član tima treba biti:
 - ujutro – svjež i oran za posao
 - navečer – umoran i zadovoljan

 - petkom nakon posla – zadovoljan tako da vikend provede ne razmišljajući o poslu
 - ponedjeljkom prije posla – oran i s puno ideja
- ◆ menadžment treba osigurati okolinu
 - ne zamarati tim s administracijom
 - osigurati okolinu bez stresa, pritiska i stalnog umora
- ◆ kako?
 - poslati članove tima nakon 8 radnih sati kući
 - ne dozvoliti prekovremen rad više od jednog tjedna

Praktične tehnike (12) – naručitelj u timu

Zavod za telekomunikacije

- ◆ težak organizacijski problem!!!
 - treba procijeniti što je korisnije:
 - naručitelj (korisnik) radi svoj posao ili
 - naručitelj (korisnik) pomaže timu u izradi softvera
- ◆ odgovara na nejasnoće programerima u trenutku kada je nešto nejasno
- ◆ naručitelj bi trebao biti korisnik sustava koji se programira
- ◆ treba znati predstaviti potrebe korisnika sustava
- ◆ određuje prioritet pojedinih funkcija
- ◆ piše priče koje predstavljaju korištenje funkcija
- ◆ piše naručiteljske testove koji provjeravaju funkcioniranje sustava prema pričama
- ◆ u pisanju testova mu pomaže programer

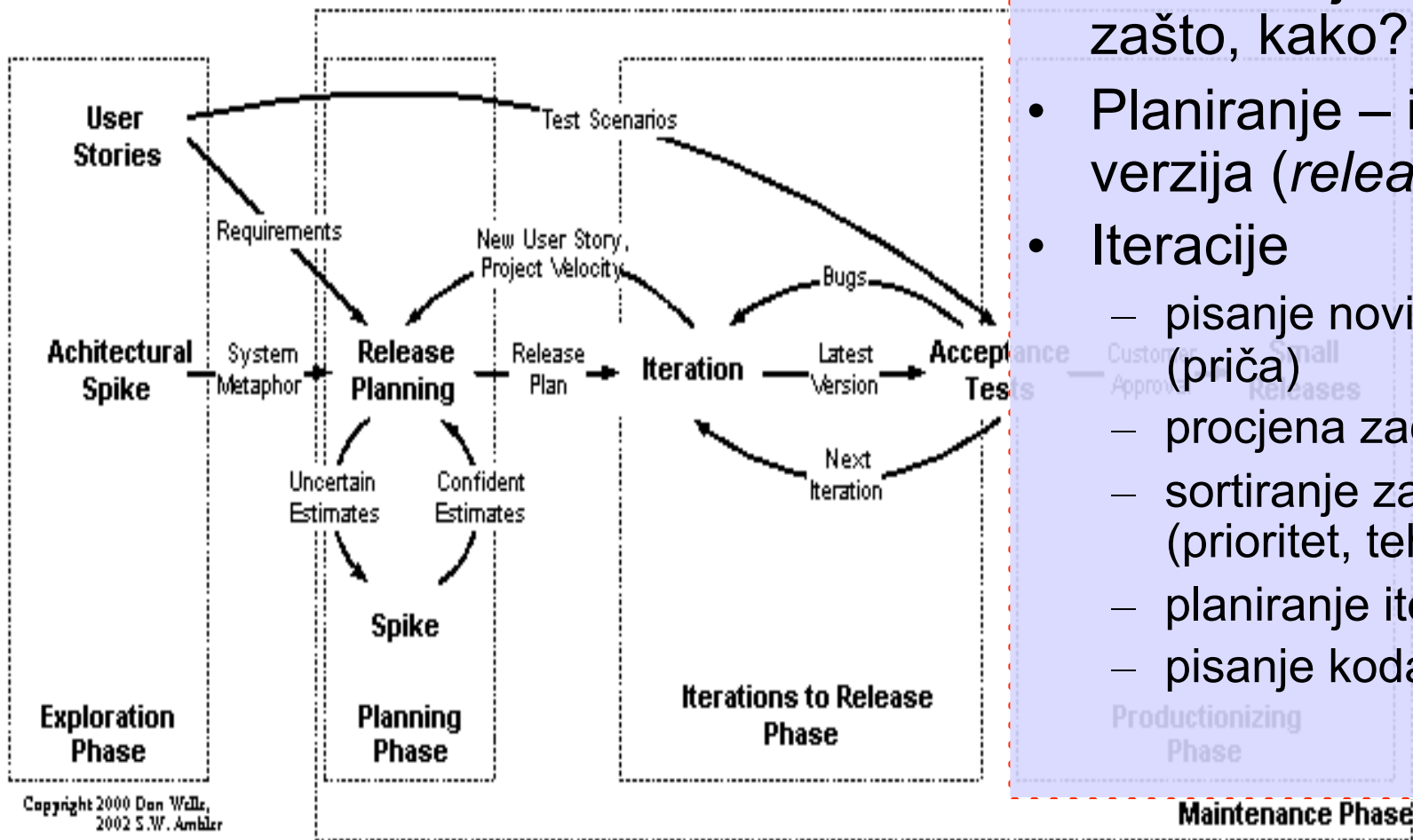
Praktične tehnike (13) – standardi pisanja koda

Zavod za telekomunikacije

- ◆ programeri stalno gledaju i proučavaju tuđi kod
- ◆ ako nema sporazuma o tome kako se kod piše
 - troši se vrijeme na razumijevanje koda
- ◆ standard ne smije trošiti puno programerskog vremena (alati)
- ◆ treba poboljšati komunikaciju
- ◆ Problem: svaki programer je naviknut na svoj stil pisanja koda
- ◆ standard mora biti dobrovoljno prihvaćen od svih članova tima
- ◆ ako se članovi tima ne mogu dogovoriti onda je najbolje da se preuzme standard koji je propisan od neke neutralne organizacije
- ◆ postoje alati koji pomažu formatiranju koda

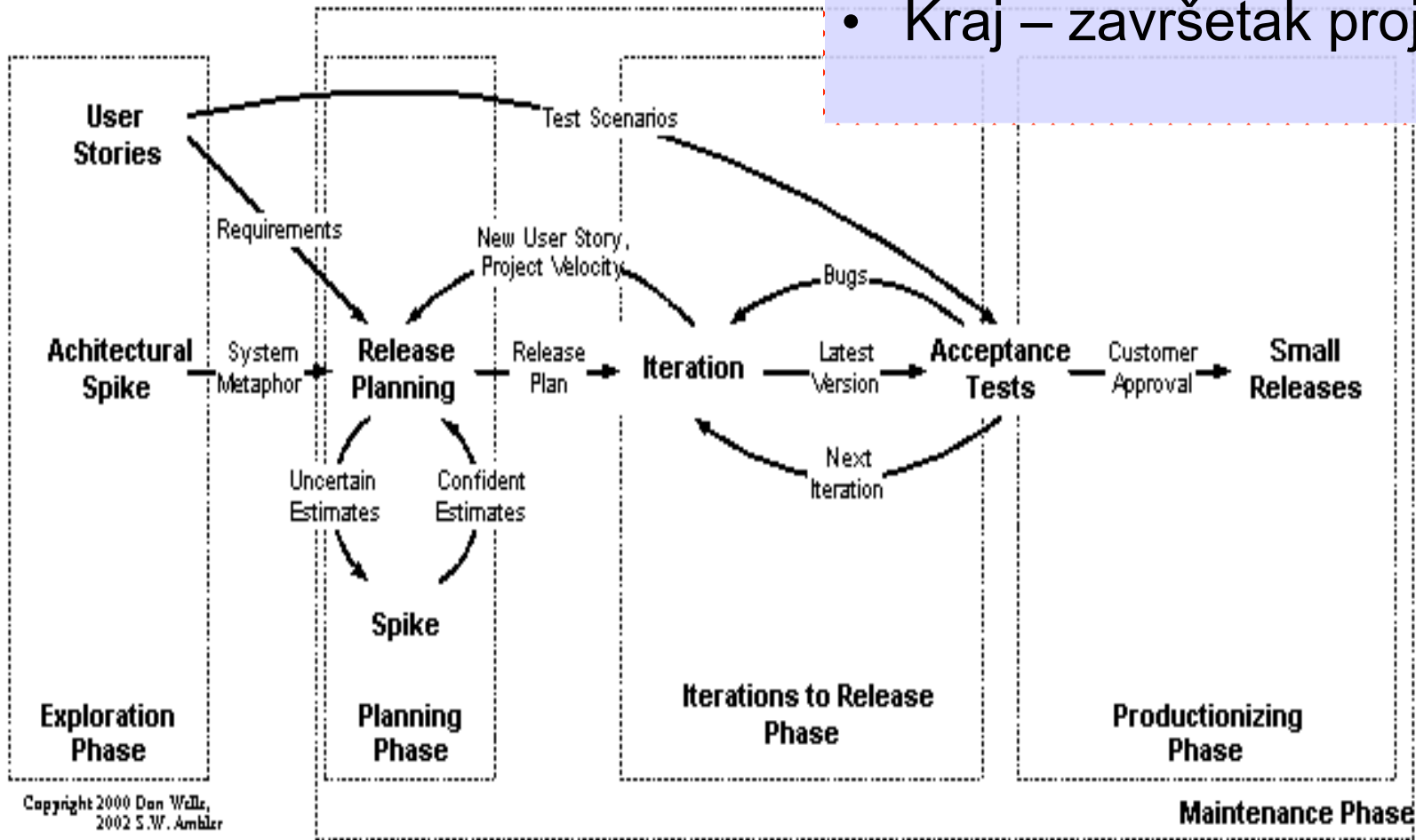
Faze projekta (1)

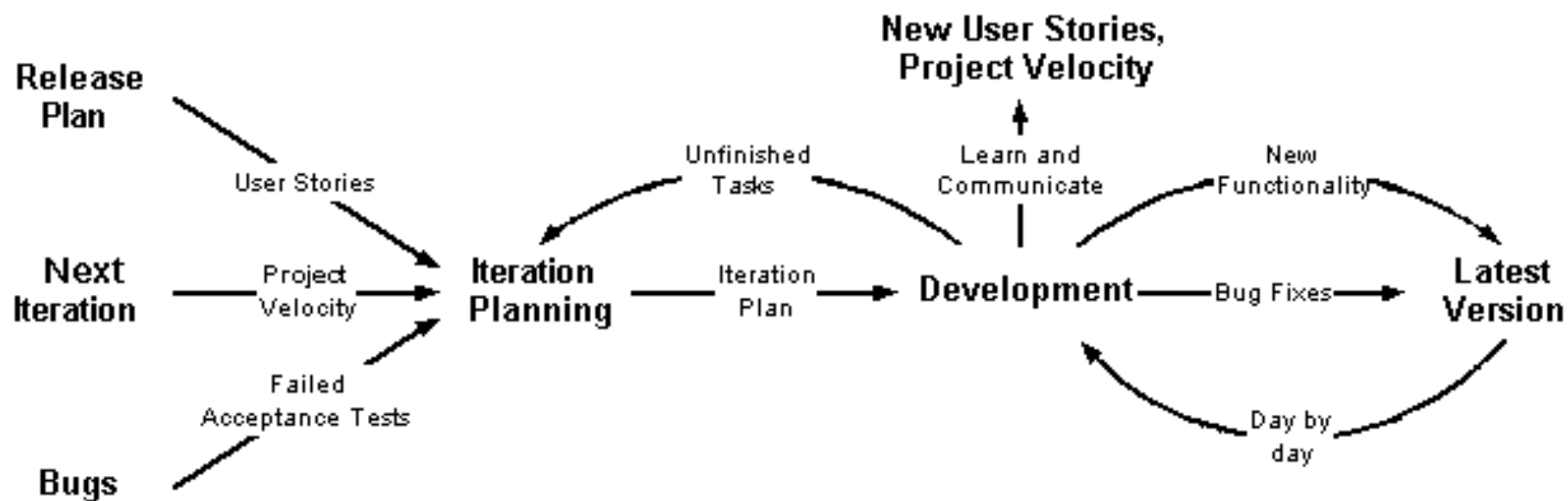
- Istraživanje – ideje, što, zašto, kako?
- Planiranje – izdavanja verzija (*release*)
- Iteracije
 - pisanje novih zadataka (priča)
 - procjena zadataka
 - sortiranje zadataka (prioritet, tehnički rizik)
 - planiranje iteracije (i verzija)
 - pisanje koda

Faze projekta (2)

- Izdavanje verzije (*release*)
 - performanse, opterećenje sustava
- Održavanje
 - dodavanje nove funkcionalnosti, ispravci grešaka
- Kraj – završetak projekta

Životni ciklus iteracije

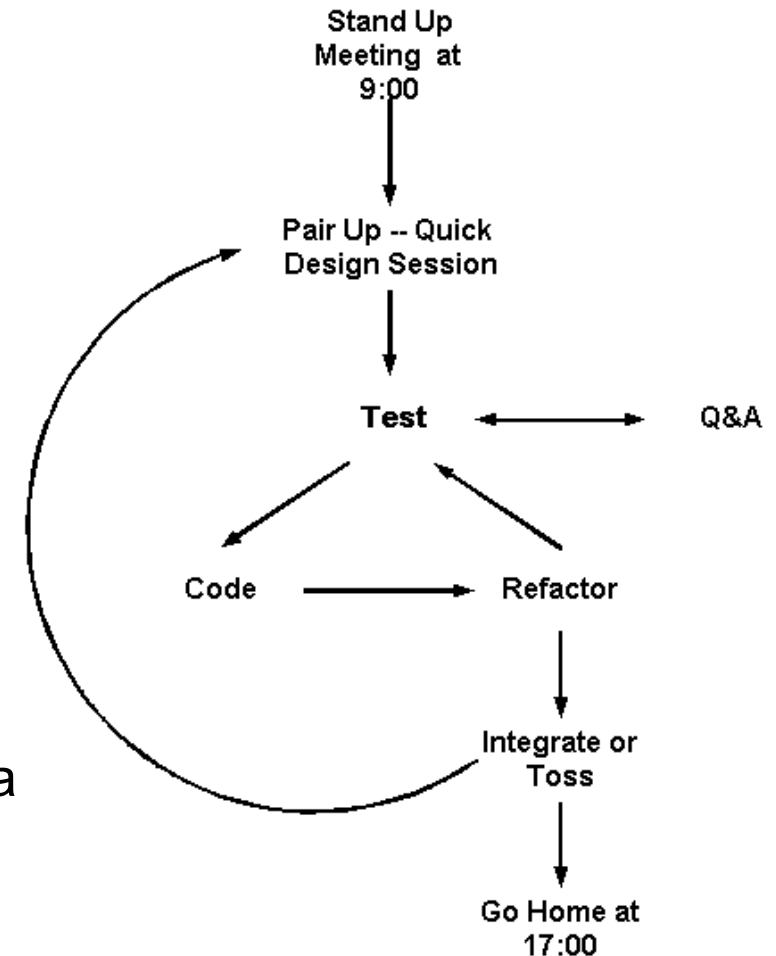
Copyright 2000 Don Wells

Jedan dan razvijatelja

Zavod za telekomunikacije

- ◆ Postupak:
 1. Dizajniranje rješenja
 - u paru se raspravlja o mogućim rješenjima
 - moguće pisanje dijagrama (UML)
 2. Pisanje programerskog testa
 - prvo se napišu tipični testovi koji provjeravaju funkciju koda
 - zatim se pišu testovi za provjeru netipičnih slučajeva (rubni uvjeti, greške, ...)
 3. Pisanje koda
 - kod je gotov kada svi testovi za taj kod prođu
 4. Integracija
 - integracija s ostatkom koda (čitav softver)
 - gotovo je onda kada svi testovi prođu
- ◆ u postupku 2 se piše samo jedan test pa se napiše kod (postupak 3) pa se ponovno vraća na postupak 2, ...
- ◆ kada je funkcija kompletno implementirana onda se prelazi na 4

Copyright 2002 William Wake

Kako XP riješava rizik? (1)

Zavod za telekomunikacije

- ◆ **Probijanje rokova**
 - kratke iteracije
- ◆ **Odustajanje od projekta**
 - određivanje najmanje verzije koja ima smisla za posao
- ◆ **Sustav postaje “gorak”**
 - konstantno testiranje
- ◆ **Puno grešaka**
 - testovi – programerski i korisnički
- ◆ **Sustav ne rješava probleme poslovne logike**
 - naručitelj dio tima

Kako XP riješava rizik? (2)

Zavod za telekomunikacije

- ◆ **Promjena poslovne logike**
 - kratke iteracije nakon kojih se radi planiranje

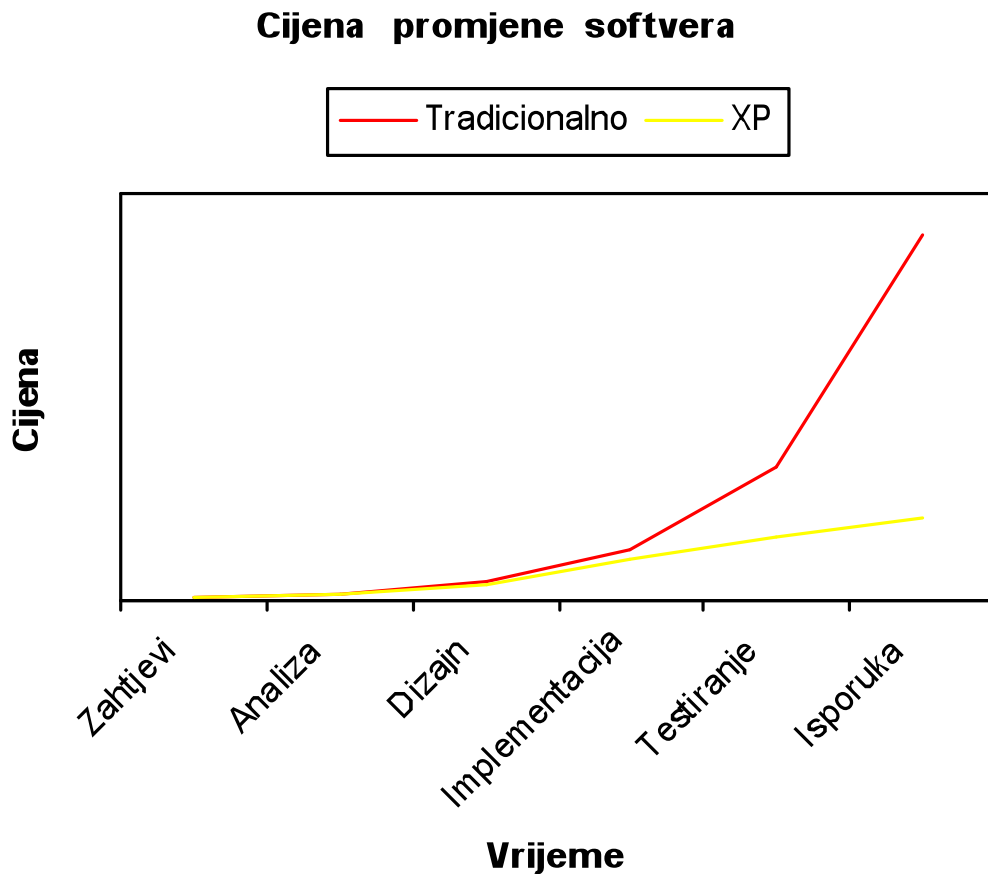
- ◆ **Kriva svojstva programa**
 - prioriteti funkcionalnosti kod planiranja

- ◆ **Smjena programera**
 - programer bira zadatke,
 - određuje trajanje pojedinog posla,
 - novi članovi postepeno preuzimaju odgovornost i zadatke

Cijena promjene softvera

Zavod za telekomunikacije

- ◆ Jednostavan dizajn bez dodatne fleksibilnosti
- ◆ Automatizirani testovi – pouzdanost da se ne pokvari neka bitna funkcionalnost sustava
- ◆ Uvježbanost u mijenjanju sustava – nema straha od promjene
- ◆ Posljedica je ublažavanje krivulje

Razlike između XP-a i ostalih metodologija

Zavod za telekomunikacije

- ◆ Rane, konkretne i stalne povratne informacije
 - kratke iteracije
- ◆ Inkrementalno planiranje
- ◆ Fleksibilnost rasporeda implementacije promijenjenih funkcionalnosti
 - posljedica promjena zahtjeva
- ◆ Oslonac na automatsko testiranje koje prati napredovanje
 - evolucija sustava
 - rano otkrivanje pogrešaka
- ◆ Oslonac na oralnu komunikaciju, testove i kod
 - jasnoća arhitekture
- ◆ Evolucijski dizajn kroz životni vijek sustava
- ◆ Prisna suradnja između programera

Kada XP nije dobar?

Zavod za telekomunikacije

- ◆ kada postoji velik otpor XP načinu programiranja
- ◆ nefleksibilna okolina
- ◆ kada se treba stvarati velika količina dokumentacije
- ◆ u okolini gdje je prekovremeni rad uobičajen
- ◆ kada ljudi u timu ne žele ili ne mogu komunicirati (uobraženost, fizička udaljenost, rad na daljinu)
- ◆ veliki timovi
- ◆ okolina u kojoj se povratne informacije dugo čekaju

Kristalna obitelj metodologija (*Crystal Method*)

Zavod za telekomunikacije

- ◆ imena prema geološkom kristalima: čisti (clear), žuti, narančasti, crveni, ...
- ◆ filozofija:
 - orijentirani ljudima (people-centric) i komunikaciji
 - ultralagana – smanjuje papirologiju, “*overhead*” i birokraciju
 - prilagođava se okolini, problemima, timu, ...
- ◆ svaka metodologija je za određenu svrhu
- ◆ najpoznatije: crystal clear, crystal orange, crystal orange web

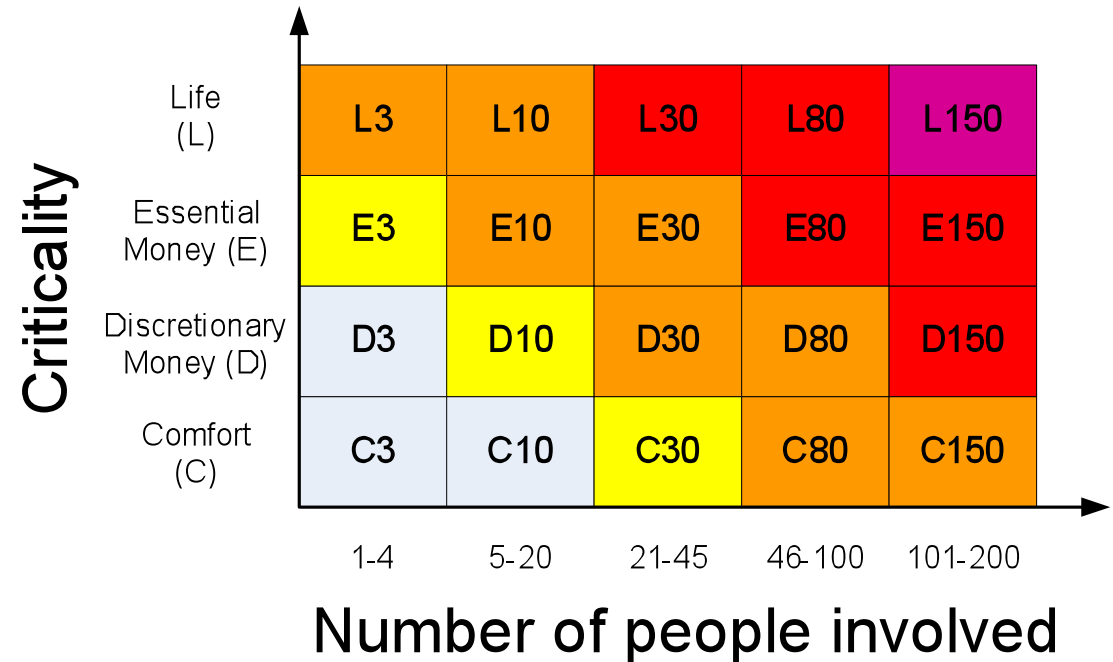
Kristalna obitelj metodologija (2)

Zavod za telekomunikacije

- osnovni principi:
 - inkrementalni razvoj
 - pogled unatrag i učenje iz grešaka
 - tolerancija
 - svaki projekt ima svoja pravila

- razlika u odnosu na XP:
 - manje discipline
 - više tolerancije
 - jednostavnije

Otvoreni kod (*Open Source*)

Zavod za telekomunikacije

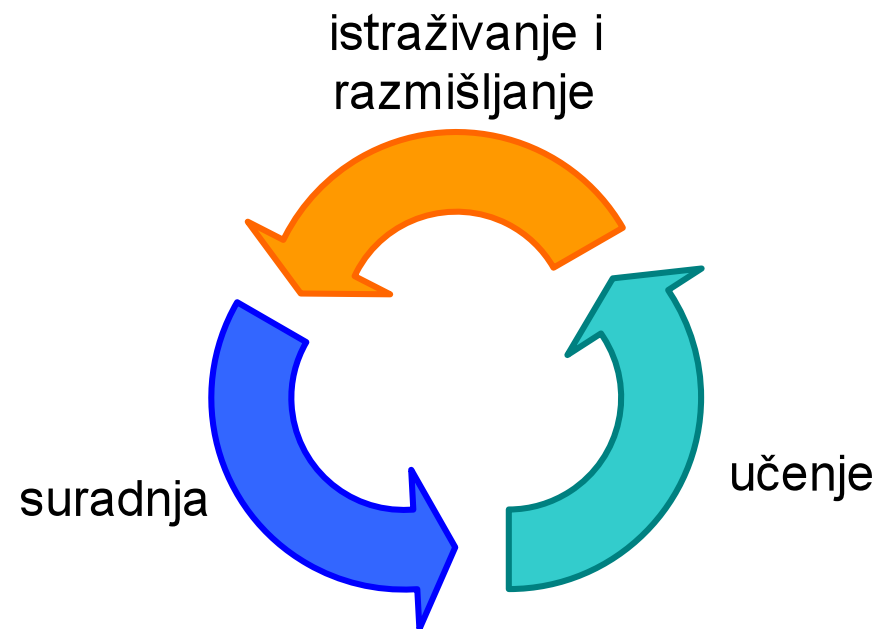
- ◆ Velik broj razvijatelja, testera, pisača dokumentacije i korisnika
- ◆ Svatko može vidjeti kako što radi
- ◆ Svaki angažirani sudionik **želi** to raditi
- ◆ Zaslužni dobiju veća prava (npr. izmjena koda ili web stranice)
- ◆ Velika fluktuacija ljudi
- ◆ Raspodijeljeni ljudi
- ◆ Samostalni rad
- ◆ Glavna komunikacija su *mailing* liste gdje odgovori vrlo brzo stižu
- ◆ Strogo definirana pravila kodiranja
- ◆ Svaki projekt je drugačije organiziran

Adaptive Software Development (1)

Zavod za telekomunikacije

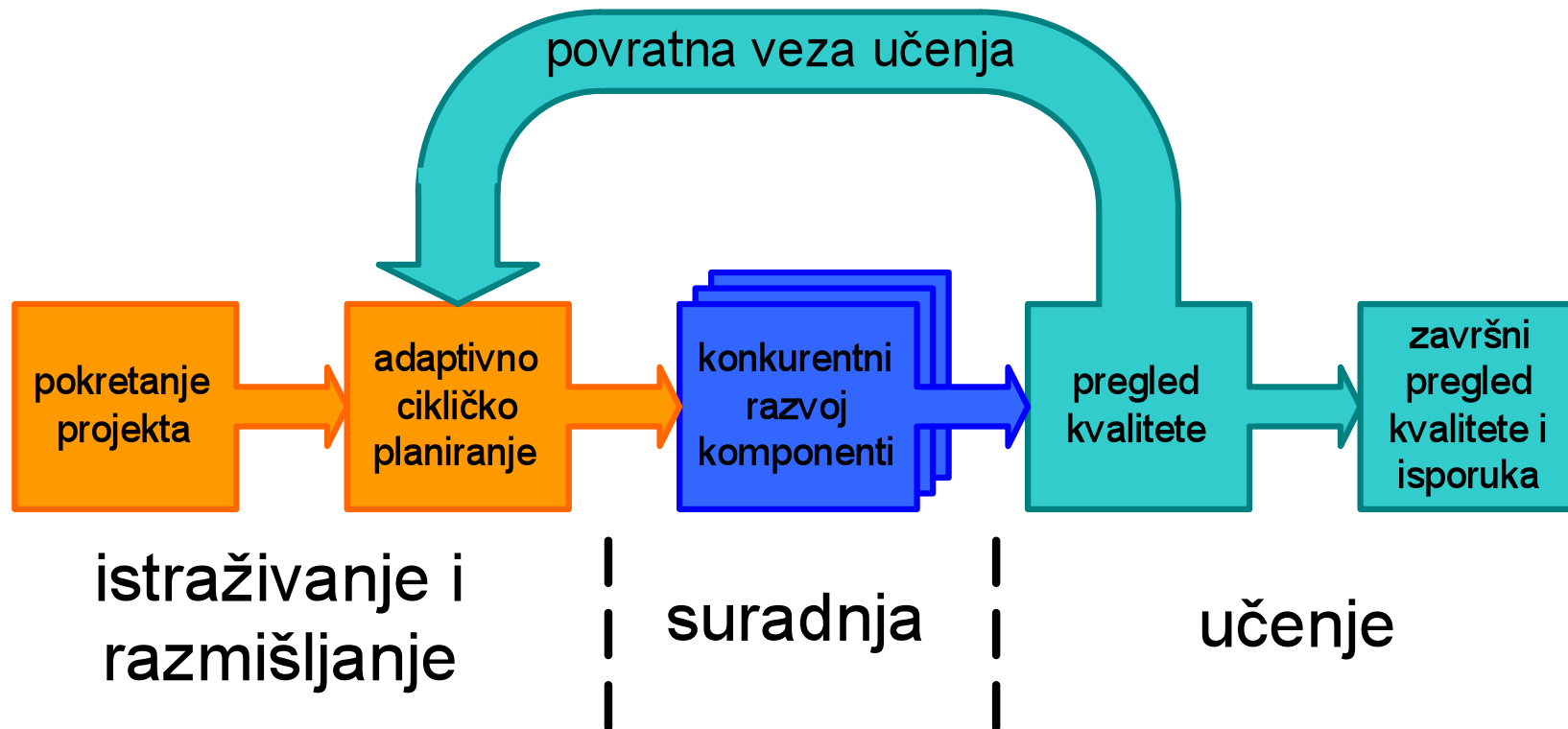
- istraživanje i razmišljanje
 - zamjenjuje planiranje
 - idejni plan
- suradnja
 - ujedinijuje upravljanje i izvođenje projekta
 - spontana, adaptivna, živa
 - balans između mrtvila i anarhije
- učenje
 - ispitivanje pretpostavki
 - analiza procesa, proizvoda, zahtjeva

Adaptive Software Development (2)

Faze životnog ciklusa ASD-a

Adaptive Software Development (3)

Zavod za telekomunikacije

- ◆ svojstva:
 - orijentiran zadatku
 - svaka iteracija mora biti u skladu sa zadatkom
 - razvoj komponenti
 - u svakom ciklusu se razvije barem jedna komponenta koja radi
 - iterativno
 - vremenski ograničeno (*time-boxed*)
 - svaka iteracija ima ograničeno vrijeme
 - tolerantan promjenama
 - promjene su normalne i njima se treba prilagođavati
 - vođen rizikom
 - rizičniji dijelovi se rade na početku projekta

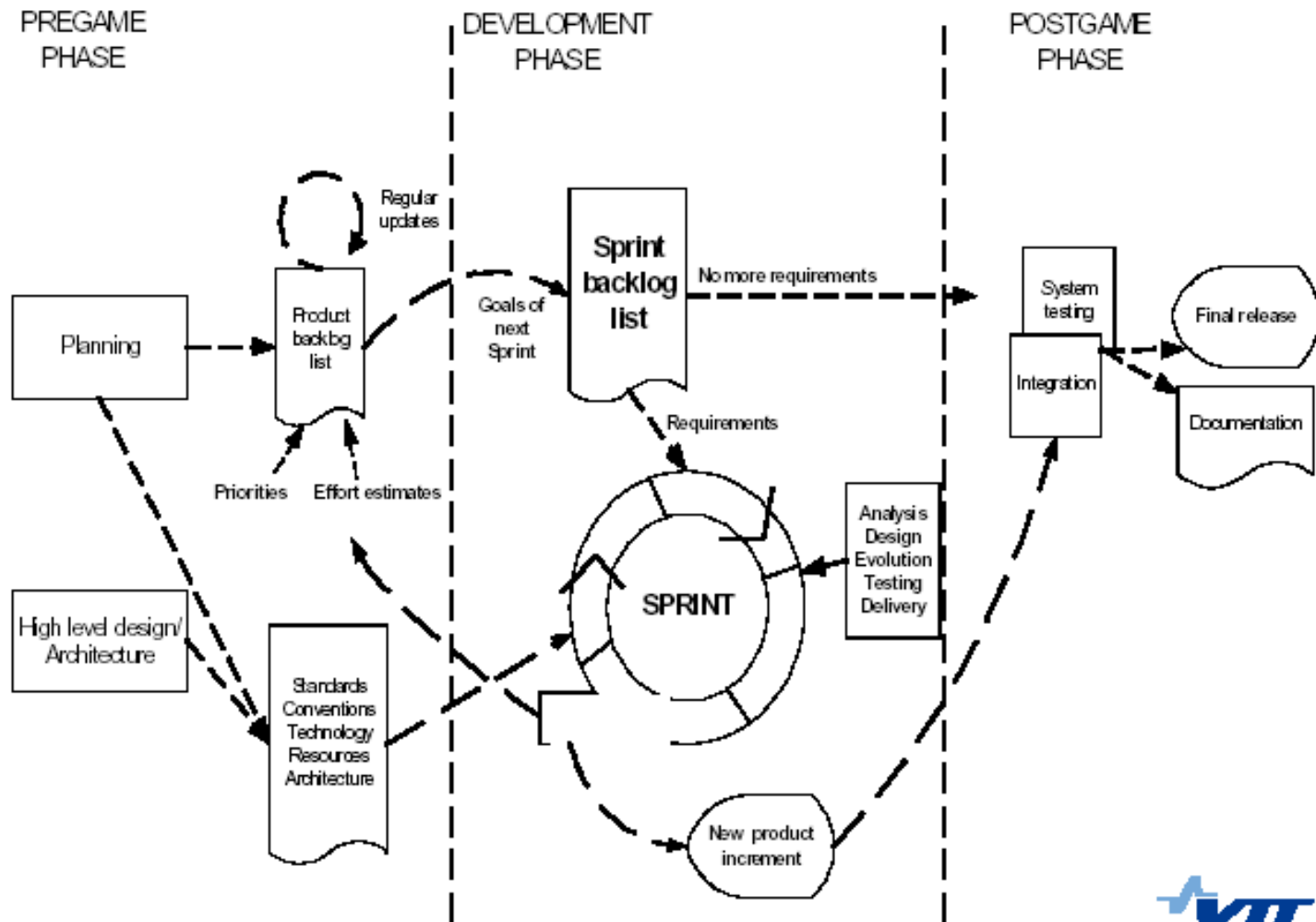
Scrum (1)

Zavod za telekomunikacije

- ◆ Termin iz ragbija
- ◆ Nakon strategijskog plana igra se jedan sprint koji igrače približi cilju
- ◆ Sprint traje 4 tjedna (iteracija)
- ◆ Jedna igra (projekt) traje 3 do 8 sprintova
- ◆ Mali timovi
- ◆ Prilagođavanje naručitelju
- ◆ Česta izdanja
- ◆ Podjela na timove i zadatke
- ◆ Proizvod može biti gotov u svakom trenutku

Scrum (2)

- “Pregame”
 - Planiranje
 - Arhitek.
 - Dizajn općeg modela
- Faza izrade
 - Sprint (30 dana)
 - Izrada (analiza, dizajn, kodiranje)
 - Preklapanje
 - Pregledavanje
 - Prilagodba
- “Postgame”
 - Zatvaranje proj.

Feature Driven Development (1)

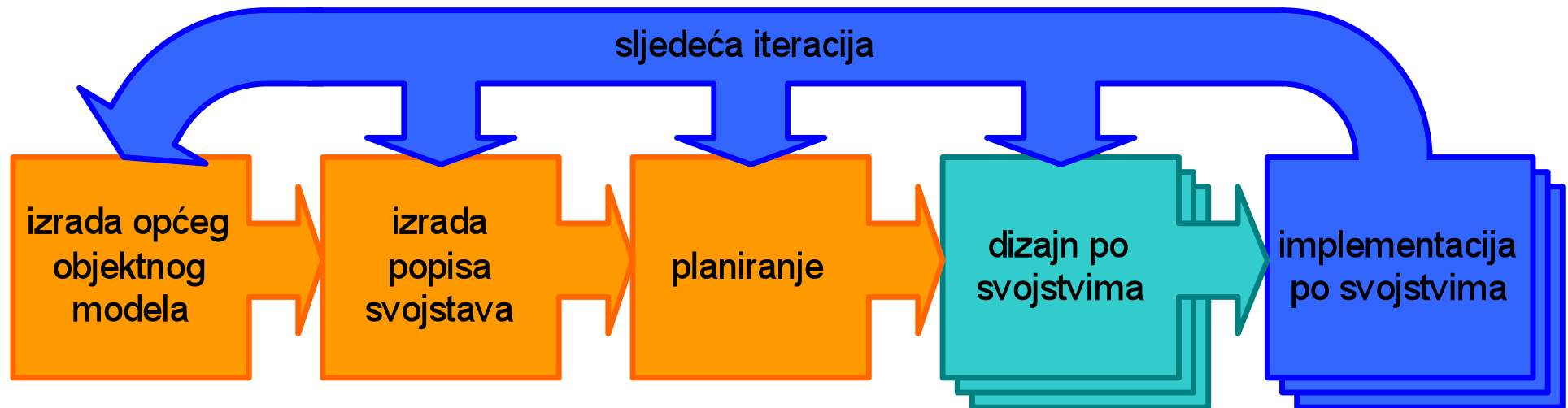
Zavod za telekomunikacije

- ◆ Dizajn s UML dijagramima
- ◆ Dekompozicija svojstava
- ◆ Fokus na dizajn i implementaciju
- ◆ Ne pokriva sve aspekte procesa izrade programskog proizvoda
- ◆ Nije za male timove (<10 ljudi)
- ◆ Dobar za velik broj razvijatelja
- ◆ Kratke iteracije od 2 dana do 2 tjedna

Feature Driven Development (2)

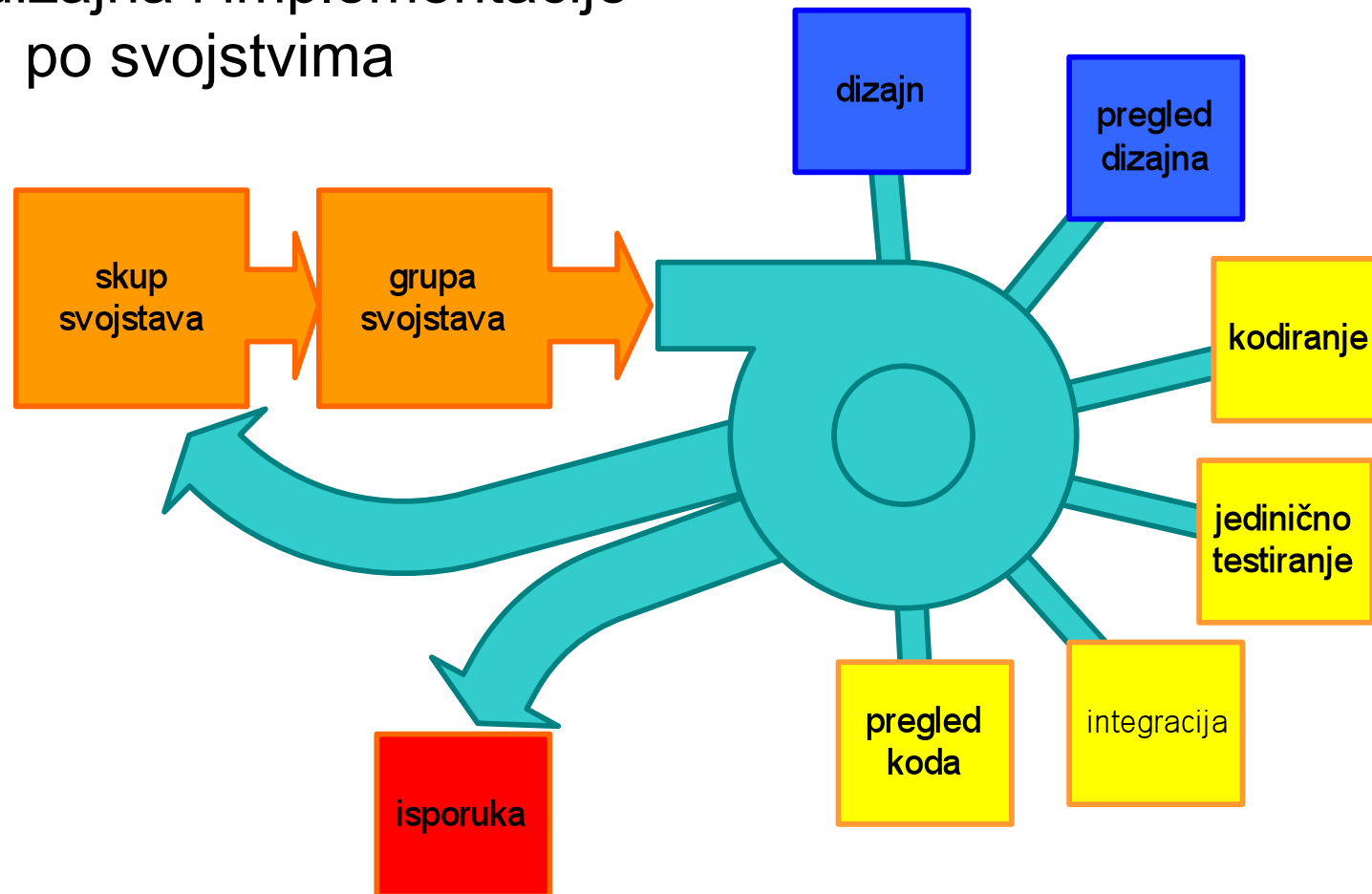

Zavod za telekomunikacije

Feature Driven Development (3)

Proces dizajna i implementacije po svojstvima

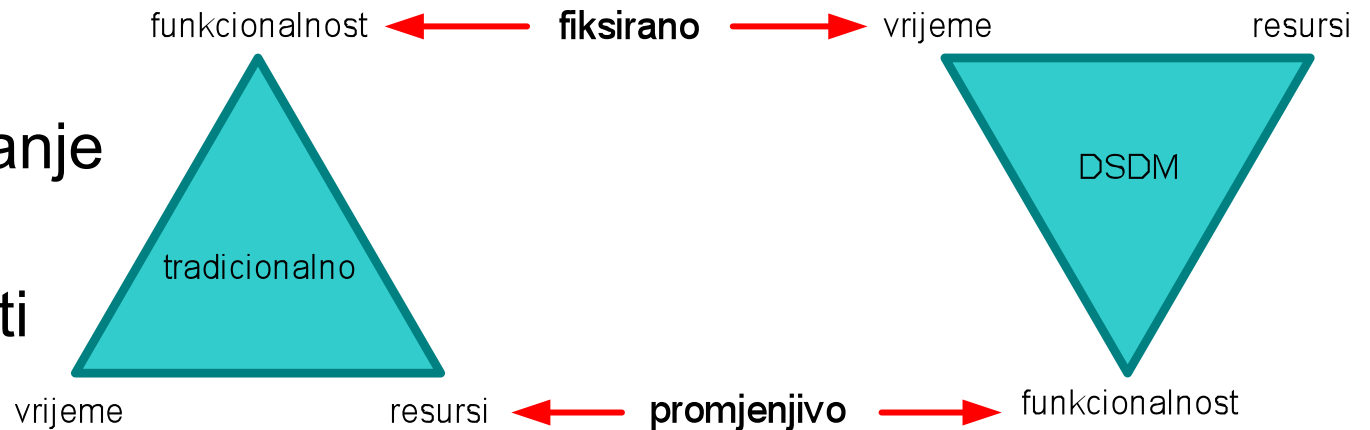
DSDM (Dynamic System Development Method)

Zavod za telekomunikacije

- Principi:

- Aktivno sudjelovanje korisnika
- Tim mora donositi odluke
- Česta isporuka proizvoda
- Tim mora isporučiti proizvod koji služi korisniku
- Iterativni i inkrementalni razvoj
- Sve promjene za vrijeme razvoja se mogu poništiti
- Osnovni zahtjevi su definirani na početku
- Testiranje i integracija se provodi tijekom čitavog projekta
- Suradnja i kooperacija između svih sudionika je ključna

- ◆ Kent Beck: “Extreme Programming Explained – Embrace Change”, 2000., Addison–Wesley
- ◆ David Astles, G. Miller, M. Novak: “A Practical Guide to Extreme Programming”, 2002., Prentice Hall
- ◆ James Newkrik, R. C. Martin: “Extreme Programming in Practice”, 2001., Addison–Wesley
- ◆ Eric M Bruke, B. M. Coyner: “Java Extreme Programming Cookbook”, 2003. O’Reilly
- ◆ Kent Beck: “Test-Driven Development by Example”, 2002., Addison–Wesley
- ◆ Johannes Link: “Unit Testing in Java”, 2003., Morgan Kaufmann

- ◆ Roy W. Miller: “Demystifying Extreme Programming: XP Distilled”, parts 1-3, <http://www.ibm.com/developerworks/java/library/j-xp/>
- ◆ Jean-Guy Schneider, Lorraine Johnston: ”eXtreme Programming at Universities: An Educational Perspective”, ICSE 2003, stranice: 594 – 599
- ◆ Laurie Williams, R. Upchurch: “Extreme programming for software engineering education?”, Frontiers in Education Conference, 2001., T2D-12-17 vol.1

- ◆ <http://www.xprogramming.com>
- ◆ <http://www.extremeprogramming.org>